

Ukraińskie partie polityczne na starcie kampanii wyborczej

Tadeusz A. Olszański

W przedterminowych wyborach parlamentarnych na Ukrainie 26 października weźmie udział ponad 20 ugrupowań, jednak liczyć się będzie tylko 8–9. Zgodnie z sondażami zdecydowaną przewagę mają Blok Petra Poroszenki (ugrupowanie nowe) i Partia Radykalna Ołeha Laszki (ugrupowanie dotychczas marginalne). Z partii obecnych w poprzedniej Radzie Najwyższej Partia Regionów w ogóle nie weźmie udziału w wyborach, podobnie UDAR, którego kandydaci weszli na listę Bloku Poroszenki. Batkiwszczyna po rozłamie między stronnictwem Julii Tymoszenko i Arsenija Jaceniuka musi walczyć o miejsce w parlamencie, a nie – jak poprzednio – o zwycięstwo. Wybory odbywają się według ordynacji mieszanej: połowa deputowanych wyłaniana jest w wyborach proporcjonalnych na listy ogólnokrajowe, połowa w 226 okręgach jednomandatowych. Elektorat Ukrainy jest głęboko podzielony na zwolenników opcji proeuropejskiej i prorosyjskiej, przy czym ta druga wyraźnie słabnie w związku z wydarzeniami na wschodzie.

Wybory odbędą się w bardzo napiętej atmosferze, a ich wynik będzie w znacznej mierze zależny od dalszego rozwoju wydarzeń w Donbasie (zwłaszcza od tego, czy zawarty 5 września rozejm się utrzyma). Propozycje uregulowania sytuacji w tym regionie drogą poważnych ustępstw, jakie przewiduje ustawa uchwalona 16 września, budzą sprzeciw znacznej części społeczeństwa, a sama ustawa będzie wykorzystana propagandowo przez przeciwników prezydenta Poroszenki i jego partii. Można oczekiwać, że w nowym parlamencie zdecydowaną przewagę będą mieć siły proeuropejskie oraz że powstanie koalicja skupiona wokół prezydenta Poroszenki, która będzie mogła utworzyć rząd. Wątpliwe jest natomiast, czy będzie w nim wystarczająca większość do przeprowadzenia nowelizacji konstytucji, bez której nie jest możliwa głęboka reforma systemu politycznego Ukrainy.

Przedwyborczy rozkład sił

W wyborach weźmie udział dziewięć liczących się partii (zob. szczegóły w Aneksie) oraz kilkanaście ugrupowań marginalnych. Z pięciu partii reprezentowanych w Radzie kończącej się kadencji o mandaty ubiegają się tylko trzy (Batkiwszczyna, Swoboda i komuniści). Partia UDAR zrezygnowała z samodzielnego udziału w wyborach, a jej przywódca Witalij Kliczko oraz liczni politycy weszli na listę Bloku Poroszenki. Zrezygnowała także Partia Regionów, która praktycznie rozpadła się po utracie władzy, a poparcie dla niej waha się w granicach 2–3%.

Jak wynika z sondaży przeprowadzonych na początku września, 5-procentowy próg w wyborach proporcjonalnych powinny przekroczyć Blok Poroszenki, Partia Radykalna (obie

partie są zdecydowanymi liderami), Pozycja Obywatelska i Batkiwszczyna, a z dużym prawdopodobieństwem także powstały na początku września Front Ludowy, z mniejszym – Swoboda i Silna Ukraina. Szanse komunistów i Bloku Opozycyjnego są niewielkie. W okręgach jednomandatowych mogą liczyć na zwycięstwo przede wszystkim kandydaci Bloku Poroszenki, Silnej Ukrainy, Frontu Ludowego i Batkiwszczyny. Są to jednak oceny wstępne, gdyż żaden z dotychczasowych sondaży nie odzwierciedlał ostatecznej listy pretendentów, kampania wyborcza dopiero się zaczyna, zaś na wynik wyborów ogromny wpływ będzie mieć dalszy rozwój wydarzeń w obwodach donieckim i ługańskim oraz związane z nim zmiany nastrojów społecznych.

W okręgach wyborczych kontrolowanych przez siły separatystyczno-rosyjskie, a także na Krymie wybory nie odbędą się. Niewykluczone, że w okręgach sąsiadujących z nimi zorganizowane zostaną dodatkowe komisje wyborcze dla mieszkańców „terenów okupowanych”. Natomiast wybory większościowe na tych obszarach mają się odbyć po przywróceniu na nich władzy suwerennej Kijowa. Do tego czasu Rada Najwyższa będzie działać w niepełnym składzie (nieobsadzone pozostanie 12 mandatów z Krymu i Sewastopola i 20–22 z obwodów donieckiego i ługańskiego, bo w niektórych z 32 okręgów w tych obwodach, pozostających pod kontrolą sił ukraińskich, wybory odbędą się).

Mimo to można oczekiwać, że w nowej Radzie Najwyższej powstanie stabilna większość proprezydencka (Blok Poroszenki z kandydatami UDAR-u i Front Ludowy, duża grupa „jednomandatowców”), która w określonych sprawach będzie mogła liczyć na poparcie Pozycji Obywatelskiej, Batkiwszczyny, Swobody, a nawet Partii Radykalnej, w innych zaś – Silnej Ukrainy. Natomiast najprawdopodobniej nie będzie to większość kwalifikowana, umożliwiającą nowelizację konstytucji, zatem zmiany w ustawie zasadniczej będą możliwe pod warunkiem daleko idących kompromisów.

Dwie walki wyborcze

Elektorat Ukrainy jest dziś podzielony na dwie wielkie grupy: zwolenników orientacji proeuropejskiej i prorosyjskiej. Podział ten w warunkach wojny jest tak głęboki, że partie jednej orientacji nie mogą liczyć na pozyskanie zwolenników drugiej. Jednocześnie wojna spowodowała wzrost nastrojów antyrosyjskich także w środowiskach dotąd przychylnych prorosyjskiej orientacji Ukrainy. O elektorat prorosyjski walczyć będą Silna Ukraina, Blok Obywatelski i komuniści, pozostałe ugrupowania walczyć będą o elektorat proeuropejski. Jedynie radykałowie Laszki mogą grać na obu polach – ich program może być atrakcyjny dla młodszej części elektoratu KPU (tych, dla których zasadnicze znaczenie mają postulaty socjalne komunistów).

Ważniejsza jest rywalizacja w obozie proeuropejskim. Tu mamy wyraźny podział na „partię pokoju” opowiadającą się za kompromisowym rozwiązaniem konfliktu na wschodzie kraju oraz „partię wojny”, optującą za rozwiązaniem militarnym. Pierwszą tworzą Blok Poroszenki i UDAR, drugą – pozostałe partie proeuropejskie. Trudno jednak powiedzieć, czy premier Jaceniuk, stojący na czele Frontu Ludowego, rzeczywiście opowiada się za rozwiązaniem militarnym, czy też kierują nim względy taktyczne: tylko głosząc takie hasła Front może wygrać z Batkiwszczyną, swym głównym rywalem. Partie polityczne nie mogą też ignorować tego, że zwłaszcza po porażce wojskowej w Donbasie zapotrzebowanie elektoratu na retorykę wojenną jest ogromne, a uchwalone 16 września ustawy o

szczególnym sposobie działania samorządów w części Donbasu oraz amnestii dla separatystów zostaną odebrane przez część społeczeństwa jak kapitulacja, a nawet zdrada. Z drugiej strony powyższy podział nie przekreśla możliwości współpracy Bloku Poroszenki i Frontu Ludowego w nowym parlamencie. Przywódcy obu partii nie krytykują się nawzajem, a już po ogłoszeniu samodzielnego udziału w wyborach (po fiasku projektu wspólnych list z Blokiem Poroszenki) Jaceniuk zaproponował prezydentowi zawarcie formalnej umowy koalicyjnej.

Revolucja Godności (jak dziś określa się na Ukrainie Euromajdan i jego konsekwencje) nie wyłonił nowej, wyrazistej partii politycznej, przyczynił się jednak do znacznego wzrostu popularności Partii Radykalnej i Pozycji Obywatelskiej. Natomiast liczni aktywiści Majdanu, a także dowódcy ochotniczych batalionów Gwardii Narodowej znaleźli się na czołowych miejscach list wszystkich partii orientacji proeuropejskich.

Aneks

Główne partie polityczne biorące udział w wyborach parlamentarnych na Ukrainie

Blok Opozycyjny, partia powstała we wrześniu 2014 roku przez zjednoczenie sześciu marginalnych ugrupowań (Partia Regionów w ostatniej chwili zrezygnowała z wejścia w skład Bloku z dotychczas niejasnych przyczyn). Ugrupowanie enigmatyczne, prawdopodobnie kontrolowane przez b. szefa Administracji Prezydenta Janukowycza, Serhija Lowoczkina. Program socjalliberalny, prorosyjski. Partia opowiada się za pokojowym rozwiązaniem konfliktu w Donbasie.

Blok Petra Poroszenki, partia powstała w 2001 roku jako Partia Solidarność, pod obecną nazwą od sierpnia 2014 roku. Formalnie kierowana przez Jurija Łucenkę, faktycznie przez Poroszenkę, twórcę partii. Program chrześcijańsko-liberalny, proeuropejski. Przyjęcie na wspólne listy kandydatów partii UDAR ma umożliwić Blokowi wykorzystanie rozbudowanych struktur tej partii, których sama jest pozbawiona. Opowiada się za pokojowym rozwiązaniem konfliktu w Donbasie.

Front Ludowy, partia powstała w marcu 2014 roku, od września pod kierownictwem Arsenija Jaceniuka i Ołeksandra Turczynowa. Program liberalno-demokratyczny, proeuropejski. Partia w trakcie tworzenia – drogą przeciągania osób i struktur z Batkiwszczyny. Jej głównym atutem jest to, że na czele stoją urzędujący premier i przewodniczący parlamentu. Opowiada się, choć niejednoznacznie, za siłowym rozwiązaniem konfliktu w Donbasie.

Komunistyczna Partia Ukrainy, partia powstała w 1993 roku (po zniesieniu zakazu działalności partii komunistycznych) powołująca się na ciągłość z sowiecką KPU od 1918 roku. Od początku kierowana przez Petra Symonenkę. Program komunistyczny, prorosyjski. Obok Partii Radykalnej jedyna obecnie partia ukraińskiej lewicy. Faktycznie popiera separatystyczną rebelię w Donbasie.

Partia Polityczna Pozycja Obywatelska (Anatolija Hrycenki) (lub Wszechukraińska Organizacja Obywatelska Pozycja Obywatelska), partia powstała w 2005 roku, pierwotnie pod nazwą Potężna Ukraina, od 2010 roku pod obecną nazwą i przywództwem Anatolija Hrycenki. Program konserwatywny, proeuropejski, antyrosyjski. Partia marginalna, słaba

organizacyjnie, której nieoczekiwaną popularność przyniosła aktywność Hrycenki podczas Rewolucji Godności. Opowiada się za siłowym rozwiązaniem konfliktu w Donbasie.

Partia Serhija Tihipki Silna Ukraina, partia powstała w 1999 roku pod nazwą Partia Pracy Ukrainy. Pod obecną nazwą i przywództwem Serhija Tihipki od 2009 roku. W latach 2012–2014 rozwiązana (jej przywódca i członkowie weszli do Partii Regionów), odtworzona w sierpniu 2014 roku. Program liberalny, prorosyjski. Opowiada się za pokojowym rozwiązaniem konfliktu w Donbasie.

Partia Radykalna Ołeha Łaszki, partia powstała w 2010 roku jako Ukraińska Partia radykalno-demokratyczna, pod obecną nazwą i przywództwem od 2011 roku. Program liberalno-nacjonalistyczny, proeuropejski, populistyczny. Typowa partia wodzowska, skupiona wokół Ołeha Łaszki; jej rzeczywisty potencjał organizacyjny trudno ocenić. Opowiada się za siłowym rozwiązaniem konfliktu w Donbasie.

Wszechukraińskie Zjednoczenie Batkiwszczyna, partia powstała w 1999 roku, od początku kierowana przez Julię Tymoszenko. Do września 2014 roku jedna z głównych partii politycznych Ukrainy, po rozłamie jej potencjał jest trudny do określenia. Program centroprawicowy, proeuropejski z dużą dozą populizmu. Opowiada się za siłowym rozwiązaniem konfliktu w Donbasie.

Wszechukraińskie Zjednoczenie Swoboda, partia powstała w 1991 roku jako Ukraińska Partia Socjal-Nacjonalistyczna, pod obecną nazwą od 2004 roku. Przywódca – Ołeh Tiahnybok. Program prawicowy, radykalnie nacjonalistyczny. Opowiada się za siłowym rozwiązaniem konfliktu w Donbasie.